

Postanowienie z dnia 6 czerwca 2000 r., I CKN 786/98

Rozstrzygnięcie sądu opiekuńczego w sprawie zmiany nazwiska dziecka w postępowaniu administracyjnym zastępujące zgodną wolę rodziców (art. 97 § 2 k.r.o.), oparte na przesłance jego dobra, nie narusza przepisów art. 7 i 8 Konwencji o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską dnia 30 września 1991 r. (Dz.U. Nr 120, poz. 526).

Przewodniczący: Sędzia SN Tadeusz Wiśniewski

Sędziowie SN: Krzysztof Kołakowski, Iwona Koper (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2000 r. na rozprawie kasacji uczestnika postępowania Romana S. od postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Olsztynie z dnia 4 marca 1998 r., w sprawie skargi uczestnika postępowania o wznowienie postępowania w sprawie z wniosku Barbary S. o zezwolenie na zmianę nazwiska małoletniej
postanowił oddalić kasację.

Uzasadnienie

We wznowionym na skutek skargi uczestnika Romana S. postępowaniu Sąd Rejonowy w Olsztynie wyraził zgodę na zmianę nazwiska małoletniej córki stron Martyny z dotychczasowego „K.” na „S.”, które jest nazwiskiem męża jej matki, przybranym przez wnioskodawczynię przy zawarciu małżeństwa.

W dokonanych ustaleniach Sąd Rejonowy przyjął, że małoletnia Martyna urodziła się dnia 20 kwietnia 1991 r. ze związku pozamałżeńskiego, została uznana przez uczestnika w dniu 25 marca 1993 r. i pozostała przy nazwisku matki. Wnioskodawczyni zawarła dnia 22 kwietnia 1995 r. związek małżeński z Dariuszem S. i nosi jego nazwisko. Martyna jest wychowywana przez matkę i jej męża wraz z przyrodnią siostrą. Uczestnik postępowania przebywa w Kanadzie, dokąd wyjechał przed urodzeniem się córki.

Podyktowana dobrem małoletniej zmiana nazwiska na takie, jakie nosi jej rodzina – w ocenie Sądu – ułatwi jej życie codzienne, funkcjonowanie w szkole i zapobiegnie ewentualnym szykanom ze strony rówieśników z powodu odmienności nazwiska w stosunku do pozostałych członków rodziny. Zmiana ta nie stanowi równocześnie ograniczenia ojcu naturalnemu władzy rodzicielskiej.

Jako podstawę prawną wydanego postanowienia wskazano przepisy art. 5 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o zmianie imion i nazwisk (jedn. tekst: Dz.U. z 1963 r. Nr 59, poz. 328 ze zm.).

Zaskarżonym kasacją postanowieniem Sąd Wojewódzki w Olsztynie oddalił apelację uczestnika (...). Podzielając ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu Rejonowego, Sąd drugiej instancji uznał bezzasadność zarzutów skarżącego, a w uzasadnieniu podstawy prawnej zaakceptowanego rozstrzygnięcia, wskazał na przepis art. 97 § 2 k.r.o.

W kasacji uczestnika opartej na obu ustawowych podstawach zarzucono obrazę art. 328 § 2 k.p.c. przez brak wyjaśnienia, w czym przejawia się dobro dziecka, przemawiające za zmianą jego nazwiska, a ponadto naruszenie przepisów art. 7 i 8 Konwencji o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską dnia 30 września 1991 r. (Dz.U. Nr 120, poz. 526) przez ich niezastosowanie. Uczestnik domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia przez nadanie małoletniej nazwiska dwuczłonowego „S.-S.” lub jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W związku z treścią sformułowanych w kasacji wniosków, punktem wyjścia rozważań trzeba uczynić ogólne zasady dotyczące zmiany nazwiska dziecka. Może ona nastąpić jedynie w wyraźnie wskazanych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym wypadkach: sądowego ustalenia ojcostwa (art. 72 i 89 § 2), nadania dziecku nazwiska męża matki (art. 90 § 1), zawarcia małżeństwa przez rodziców po urodzeniu się dziecka (art. 88 § 2), przysposobienia (art. 122 § 1 i 2) oraz rozwiązania przysposobienia, jeżeli sąd postanowi, że przysposobiony powraca do swego pierwotnego nazwiska (art. 126 § 2 zdanie drugie). Ponadto, w konsekwencji ustalonej w prawie rodzinnym zasady, że dziecko nosi nazwisko ojca (z wyłączeniem sytuacji odmiennie uregulowanych – art. 89 i 90), zmiana nazwiska następuje w razie obalenia domniemania ojcostwa na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa (art. 62 § 3), uznania dziecka przez ojca (art. 72 i 89 § 1),

unieważnienie uznania dziecka (art. 80 i 81) oraz zaprzeczenia macierzyństwa, które pociąga za sobą unicestwienie domniemania ojcostwa z art. 62 (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 1966 r., II CR 31/66, OSNCP 1966, nr 11, poz. 198).

Poza wymienionymi wypadkami zmiana nazwiska dziecka może nastąpić w trybie administracyjnym na podstawie ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o zmianie imion i nazwisk. W myśl art. 5 ust. 2 tej ustawy, jeżeli zmiana nazwiska na podstawie art. 1 ma dotyczyć tylko jednego z rodziców, to ewentualne rozciągnięcie jej na małoletnie dziecko następuje również na podstawie decyzji administracyjnej i wymaga zgody drugiego z rodziców, chyba że nie ma on pełnej zdolności do czynności prawnych, nie żyje lub nie jest znany albo jest pozbawiony władzy rodzicielskiej, a ponadto zgody dziecka, jeżeli ukończyło 14 lat. Z wnioskiem o zmianę nazwiska małoletniego dziecka w trybie omawianej ustawy może także wystąpić jego przedstawiciel ustawowy, jeżeli wniosek jest uzasadniony ważnymi względami (art. 1 ust. 1 i art. 2 ust. 1 ustawy), przy czym również wówczas konieczna jest zgoda drugiego rodzica oraz małoletniego, jeżeli ukończył 14 lat.

Ubocznie należy zauważyć, że w sprawie nie chodziło o zmianę nazwiska w trybie wymienionej ustawy, lecz wynikłą z zawarcia małżeństwa. Skorygowana przez Sąd Wojewódzki podstawa prawna postanowienia Sądu pierwszej instancji, także z tej przyczyny, błędnie odwoływała się do art. 5 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r.

W obu wskazanych wypadkach, w razie braku porozumienia między rodzicami odnośnie do nazwiska dziecka, każde z nich może zwrócić się o rozstrzygnięcie do sądu opiekuńczego. Sąd ten nie orzeka jednak o zmianie nazwiska jako takiej ani nie wypowiada się o jej dopuszczalności z punktu widzenia przesłanek ustawy o zmianie imion i nazwisk, lecz na podstawie art. 97 § 2 k.r.o. rozstrzyga co do istotnej sprawy dziecka. Nie adekwatny do przedmiotu rozstrzygnięcia jest w tej sytuacji wniosek kasacji uczestnika o zmianę zaskarżonego postanowienia przez nadanie małoletniej nazwiska w brzmieniu w nim wskazanym.

Wydane w trybie art. 97 § 2 k.r.o. postanowienie zastępuje wolę rodziców. Przesłankę rozstrzygnięcia o istotnych sprawach dziecka, ze względu na szczególnie charakter stosunków między rodzicami a dziećmi, stanowi dobro dziecka, decydujące w nich o stopniu staranności rodziców w wykonywaniu władzy rodzicielskiej.

Polemikę z oceną Sądu drugiej instancji w tym przedmiocie podjął skarżący w ramach opartego na drugiej ustawowej podstawie kasacji zarzutu uchybienia przepisowi art. 328 § 2 k.p.c. Przepis ten, zawarty w dziale II – postępowanie przed sądami pierwszej instancji, tytułu VI, księgi I kodeksu postępowania cywilnego, z mocy art. 391 k.p.c. stosuje się do postępowania przed sądem drugiej instancji odpowiednio, to jest z uwzględnieniem podwójnej funkcji tego sądu, jako sądu merytorycznego a zarazem odwoławczego. Gdy zatem sąd drugiej instancji oddał apelację, dzieląc niewadliwe – jego zdaniem – ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną, przyjęte przez sąd pierwszej instancji, to spełnia określony w art. 328 § 2 k.p.c. ustawowy wymóg wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i wyjaśnienia podstawy prawnej orzeczenia, powołując się na nie w uzasadnieniu bez potrzeby ich ponownego przytaczania. Wyjaśnienie, w czym – w okolicznościach przedmiotowej sprawy – przejawia się dobro małoletniej, przemawiające za zmianą jej nazwiska na nazwisko pozostałych członków jej rodziny, którego nie znajduje kasator w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, upatrując w tym naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c., zawarte zostało w przywołanych już na wstępie motywach rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji. Zostały one przez Sąd Wojewódzki w zakresie objętym zarzutem uznane za słuszne i zaakceptowane.

W świetle powyższego, brak jest uzasadnionej podstawy do przypisania temu Sądowi zarzucanego uchybienia przepisom postępowania.

Przepis art. 7 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. wymienia chronione nią prawa dziecka do sporządzenia niezwłocznie po jego urodzeniu aktu urodzenia, do otrzymania od momentu urodzenia imienia, uzyskania obywatelstwa oraz – jeśli jest to możliwe – do poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką. Natomiast przepis art. 7 ust. 2 adresowany do państw-stron Konwencji, nakłada na nie obowiązek zapewnienia, aby prawa te stały się zgodne z ich ustawodawstwem wewnętrznym oraz zobowiązaniami międzynarodowymi.

Stosownie do art. 8 Konwencji państwa-strony zobowiązane są do podjęcia działań mających na celu poszanowanie praw dziecka do zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych zgodnych z prawem z wyłączeniem bezprawnych ingerencji, a w wypadku, gdy dziecko zostało bezprawnie pozbawione części lub wszystkich elementów swojej

tożsamości, do okazania właściwej pomocy i ochrony w celu jak najszybszego przywrócenia jego tożsamości.

Podmiotem uprawnionym na gruncie przytoczonych regulacji prawnych jest dziecko, natomiast podmiotem zobowiązanym państwo, które obciąża obowiązek stworzenia odpowiednich środków prawnych, administracyjnych i socjalnych zapewniających osobie uprawnionej możliwie najszersze korzystanie z jej praw wynikających z Konwencji i chroniących ją przed bezprawną ingerencją ze strony organów państwowych i innych podmiotów. Granicę ingerencji prawodawczej państwa-strony w prawa dziecka wyznacza zawarty w Konwencji katalog jego nienaruszalnych praw. (...)

Drugi zarzut kasacji nie może być uznany za uzasadniony, gdy zważy się, że wydając zaskarżone postanowienie, Sąd Wojewódzki kierował się przesłanką dobra dziecka, która przy wykładni i stosowaniu Konwencji o prawach dziecka ma rangę dyrektywy generalnej, *ergo* wszystkie zawarte w niej normy prawne należy interpretować i stosować przy jej uwzględnieniu. Ponadto, o czym była już mowa, w opartym na podstawie z art. 97 § 2 k.r.o. postanowieniu sąd nie orzeka o zmianie nazwiska małoletniej i chociaż wiąże organ administracji w tym zakresie, przez to że usuwa brak porozumienia między rodzicami, powodując takie następstwa jakby porozumienie to istniało, nie przesądza w znaczeniu merytorycznym decyzji organu administracji co do zmiany jej nazwiska.

Z przytoczonych względów kasacja uczestnika, w której brak usprawiedliwionych podstaw, podlega oddaleniu (art. 393¹² k.p.c.).

